

*Михайло Топузов,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України, Київ, Україна*

**ІНФОРМАЦІЙНА ДОМІНАНТА ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

***Ключові слова:** середовище, інформація, інформаційне суспільство, технології.*

Сучасне суспільство в Україні розвивається багатовекторно, і тому в процесі розгляду феноменів і процесів у різних галузях науки, обґрунтування інноваційних концепцій, теорій і стратегій необхідно враховувати тренди його розвитку та середовище формування і розвитку. Численні розвідки щодо вдосконалення системи стратегічного управління освітою шляхом сучасних концепцій, запровадження інформаційних систем і технологій, управління інноваційним потенціалом (А. Андрощук, В. Годін, В. Грига, О. Косенко, Б. Одягайло); організації запровадження в навчальний процес нових інформаційних технологій (В. Биков, М. Жалдак, Л. Калініна, Ю. Машбіц, М. Носкова, С. Сисоєва, В. Сідак, С. Петровський) склали підґрунтя для розв'язання проблеми проектування інформаційно-освітнього середовища в сфері освіти в інформаційному суспільстві [1; 2; 5].

Методологія, методи та дослідницькі інструменти: теоретичний аналіз концептуальних підходів до проектування інформаційно-освітнього середовища закладу.

До загальноцивілізаційних феноменів належать суспільство, освіта й управління з іманентно притаманними їм характеристиками: масштабність і динамізм реформаційних і модернізаційних трансформацій, змістові, технічні та технологічні нововведення. Системна модернізація управління системою освіти в Україні можлива за умови обґрунтування, вдосконалення та впровадження:

- інноваційних парадигм управління освітою, концепцій використання інформацій та інформаційних технологій, полісуб'єктної взаємодії особистості з освітнім середовищем, адекватних інформаційному суспільству;

- управлінських інформаційних систем (УІС) (Management Information System – MIS)», до різновидів яких належать «<...> інформаційні системи управління технологічними процесами,

інформаційні системи організаційного управління <...>» (ІСОУ) [1, с. 55], стратегічні інформаційні системи, автоматизовані офіси, спеціалізовані комп'ютерні системи управління навчанням (LMS-системи – Learning Management Systems), системи управління навчальним контентом (LCMS-системи – Learning Content Management Systems), експертно-консультативні системи та ін.;

– технічних і технологічних нововведень, таких як новітні інформаційні технології, мережеві технології, програмне забезпечення, безкоштовні соціальні онлайн-інструменти, інструменти для освіти (Tools for Learning), сервісів проектування інформаційно-освітнього середовища навчального закладу та проектування простору особистості, раціонального оптимуму їхнього ресурсного забезпечення [1; 2; 3; 4; 6].

В інформаційному суспільстві змінюється насамперед людина, види її діяльності та професії, системи різної природи, в яких вона задіяна, а також універсум, так звана нова інформаційна економіка, що базований на інформації, знаннях, компетентностях, технологіях, сучасних освітніх інструментах та знаменує собою транснаціональну відкритість, мобільність, соціальну комунікативність, прозорість, е-взаємодію. Безперечно ці процеси детермінують теоретичний аналіз запровадження концепцій інформації, зміни в системі освіти та різноманітних системах управління нею в інформаційному суспільстві.

Інформація є не лише базовою характеристикою інформаційного суспільства, а й систем різної природи, у тому числі інформаційних систем управлінського та навчального призначення, а також є субстратом інформаційно-освітнього середовища в якому ці системи функціонують та в якому здійснюється інформаційна діяльність усіх суб'єктів, які задіяні в процесах його проектування, функціонування та інноваційного розвитку.

Розглянемо сутність і специфіку базових термінів, характерних ознак об'єктів, діяльності, інформаційних інструментів і продуктів, які мають значення для проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів та з якими мають бути обізнані всі суб'єкти, задіяні в ньому. Сучасна інформаційна парадигма трактує інформацію через низку концептів, які дають змогу розкрити не лише її сутність, а ще й виявити специфіку інформаційно-освітнього середовища в навчальних закладах. Інформація відповідно до концепції інформаційної економіки в сфері освіти інтерпретується через різні дефіденти, що відбивають її сутнісний контекст як: інформаційний ресурс, що ретранслює знання про довкілля і суб'єктів, які в ньому діють або фактор виробництва, що змінює технологічні процеси; інформаційне поле, яке дає стандартні уявлення (стереотипи) про соціально-економічні та інші процеси; продукт виробничої діяльності людини та товар у ринковій економіці, що має свою ціну» [5; 6].

На відміну від цієї концепції, у концепціях системології та управління інформаційними ресурсами, філософських концепціях функціональної та атрибутивної інформації інформація трактується як: основа функціонування соціально-економічних, освітніх, управлінських систем, завдяки якій запускаються механізми простого відтворення (наприклад, інформація про цінові коливання викликає певні дії агентів ринку); фактор, що трансформує соціально-економічні, освітні та управлінські процеси у системах розгляду або дослідження, видозмінює їх, даючи сигнал про зміну суспільних цінностей; фактор модифікації соціально-економічних, інституціональних, соціокультурних, управлінських й інших форм у соціумі; основа управлінських, професійних, трансформаційних освітньо-економічних процесів у різних сферах суспільства; об'єкт

управління та основа функціонування нових інформаційних технологій (НІТ).

До ключових характеристик інформаційно-освітнього середовища сучасного суспільства та системи освіти, що належать до мегаскладних інформаційних систем, належать ще й такі: «<...> інформаційні потреби людини, <...> знання, економіка знань, інформаційний простір, інформаційні ресурси і мережі, інформаційні продукти, інформаційні технології <...>» [2, с. 45], інформаційні процеси, процес інформатизації, ІТ-підтримка різних процесів і процесу управління тощо. Для них інформація є ключовим дефіцитом і детермінаційною основою, що визначає їхню сутність та специфічну інформаційну приналежність за видовою ознакою. Інформацію, окрім того, на рівні з такими загальноцивілізаційними феноменами, як «<...> особистість, освіта, <...> й теоретичне знання визнано стратегічними ресурсами та найістотнішими цінностями в країні» (курсив наш. – М.Т.) [4, с. 61], що підтверджує її практичну значущість для усіх сфер сучасного інформаційного суспільства.

Прикметною ознакою сучасного інформаційного суспільства стає зміна статусу інформації, перетворення її на основну цінність у професійній та іншій діяльності людей та життєво забезпечувальний ресурс. Інформаційні технології виступають як засобами обміну інформацією, так і її смисловим значенням між суб'єктами, дають змогу оптимізувати інформаційні процеси та потоки в архітектурі інформаційного забезпечення, починаючи від підготовки інформаційної продукції та завершуючи моделюванням і прогнозуванням соціально-економічних механізмів і процесів інформатизації, проектуванням інформаційно-освітнього середовища.

Інформаційно-освітнє середовище науковці трактують переважно як віртуальне середовище навчання (відкрита система, що надає комплекс взаємопов'язаних і постійно оновлювальних засобів

навчання та забезпечує синергію та можливість інтерактивної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу). Базуючись на системному підході, інформаційно-освітнє середовище навчального закладу вважаємо складноструктурованою соціотехнологічною та інформаційно-управлінською системою, до складу якої входять люди (суб'єкти управління та учасники освітнього процесу), а також різні за призначенням і особливостями будови техніко-технологічні об'єкти.

Інформаційно-освітнє середовище навчального закладу детерміноване базовим субстратом (інформацією) та характеризується конкретною метою його створення та використання, структурою, компоненти якої визначають змістову, інформаційну, матеріально-технічну наповненість, інформаційним ресурсом у ньому та можливостями вільного доступу до нього, інструментами досягнення цілей управління та освітнього процесу. Наявність в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу апаратних засобів, технічних пристроїв (наприклад, комп'ютер, локальна мережа, сервер), інформаційних ресурсів як складників інформаційно-освітнього середовища породжує потребу в суб'єктів управління не лише знати та розробляти їх, а ще й використовувати для інформаційно-процесуальної підтримки освіти, управлінської, інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційного забезпечення усіх процесів у навчальному закладі.

Список використаних джерел:

1. Годин В. В. Управление информационными ресурсами: 17–модульная прогр. для менеджеров «Управление развитием организации» / В. В. Годин, И. К. Корнеев. – М. : Инфра, 1999. – Модуль 17. – С. 3–10. – С. 55.– С. 61. – 432 с.
2. Калинина, Л.Н. Анализ и перспективы использования облачных технологий в процессе управления общеобразовательными учебными заведениями / Л.Н. Калинина, С.С.Петровский // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 44-64.
3. Калініна Л.М. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка: навч. посібн. /Л.М.Калініна, М.В.Носкова. – Львів, ЗУКЦ, 2013. – 182 с.
4. Калініна, Л.М. Автоматизована система управління «Школа»: моделювання і технологія використання / Л.М.Калініна // Науково-практичний журнал «Освіта і управління». – 2006. – Т.9. – Ч.1.– С. 61–70.

5. Топузов М.О. Інформаційне забезпечення сучасного ВНЗ як засіб активізації й інтенсифікації ефективного управління освітнім процесом / М.О.Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2011. – № 5 (61). – С. 205–207.
6. Топузов М.О. Розроблення змісту проектування інформаційно-освітнього середовища ВНЗ у системі організаційно-економічного механізму / М.О. Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2012. – № 3 (65). – С.210–215.